

Sygn. akt I CSK 540/07

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 maja 2008 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Strzelczyk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz

SSN Kazimierz Zawada

w sprawie z powództwa E. D.

przeciwko "A.(...)" Spółce z o.o. w W. i "P.(...)" Spółce z o.o. w W.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 15 maja 2008 r.,

skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 21 czerwca 2007 r.,

sygn. akt VI ACa (...),

oddala skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

Powódka E. D., po ostatecznym sprecyzowaniu roszczenia zarówno co do jego wysokości jak i podstawy faktycznej i prawnej, domagała się zasądzenia *in solidum* od pozwanych, „A.(...)” Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W., na podstawie art. 79 w związku z art. 101 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. Nr 24, poz. 83 ze zm. określanej dalej jako u.p.a.p.p.), oraz Przedsiębiorstwa „P.(...)” w W., w związku z nienależytym wykonaniem zobowiązania,

kwoty 247.200 złotych z odsetkami ustawowymi od dnia 24 sierpnia 2000 r. do dnia zapłaty.

Wyrokiem z dnia 8 czerwca 2004 r. Sąd Okręgowy w W. oddalił w całości powództwo. Na skutek apelacji powódki Sąd Apelacyjny uchylił opisany wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji. W pisemnych motywach tego wyroku wskazano, że zwielokrotnienie techniką cyfrową utworów powódki bez jej zgody oraz wprowadzenie do obrotu płyt kompaktowych i kaset stanowi naruszenie jej praw majątkowych do artystycznych wykonań.

W wyniku ponownego rozpoznania sprawy Sąd Okręgowy w W. zasądził na rzecz powódki od pozwanej spółki A.(...) kwotę 37.944 złotych z odsetkami ustawowymi od dnia 22 lipca 2001 r. do dnia zapłaty oraz od Przedsiębiorstwa Państwowego „P.(...)” w W. kwotę 18.972 złotych z odsetkami ustawowymi od dnia 22 lipca 2001 r. z tym, że ta ostatnia kwota płatna, według dosłownego brzmienia wyroku: „*in solidum*” w relacji pomiędzy pozwanymi.

Według ustaleń Sądu Okręgowego, w 1967 r. na mocy umowy z powódką pozwane Przedsiębiorstwo Państwowe „P.(...)” wydało na płycie winylowej fonogram pod nazwą „E. D. śpiewa piosenki Z. K.”. 19 kwietnia 1999 r. te same strony zawarły kolejną umowę, mocą której powódka przeniosła na rzecz „P.(...)” prawa autorskie i prawa do artystycznych wykonań do utworów zawartych na wymienionej płycie winylowej, przy czym wszelkie prawa wynikające z umowy pozwane Przedsiębiorstwo mogło przenieść na inne osoby tylko w porozumieniu z powódką. W umowie tej strony ustaliły wysokość wynagrodzenia należnego powódce na 20% ceny każdego sprzedanego egzemplarza, z tym, że powódce miało być wypłacane 18% a pozostała część miała być przeznaczona na finansowanie działań związanych z ochroną praw powódki i pozwanego wynikających z umowy.

Na bazie wymienionej płyty pozwana spółka „A.(...)” wyprodukowała i wprowadziła do obrotu do dnia 21 lipca 2000 r. 20.000 płyt kompaktowych i 1.200 kaset magnetofonowych. Zgłosiła ten fakt do Ministerstwa Kultury w dniu 22 sierpnia 2000 r. Współpozwanymi zawarli 28 maja 2001 r. ugodę, na podstawie której spółka „A.(...)” zobowiązała się wypłacić „P.(...)” wynagrodzenie w kwocie 50.000 złotych za dokończenie korzystania z praw do fonogramów oraz praw do artystycznych wykonań wielu wykonawców, w tym także E. D.

Spółka „A.(...)” prowadziła sprzedaż hurtową płyt i kaset, które były gorszej jakości. W sprzedaży hurtowej płyty CD sprzedawano za cenę od 3 do 5 złotych. W sprzedaży

detalicznej płyty osiągały cenę od 6 do 7,5 zł. Kasety magnetofonowe były sprzedawane tylko w tym trybie, średnio po 4,5 zł.

Sąd Okręgowy ocenił powództwo jako słuszne, co do zasady. Na podstawie umowy z 1967 r. nie doszło do przeniesienia na rzecz „P.(...)”, nieznanego wówczas, prawa do artystycznych wykonania. Dlatego „P.(...)” nie mogły ugodą z 2001 r. przenieść na spółkę „A.(...)” prawa do artystycznych wykonania utworów powódki. Dokonanie zwielokrotnienia techniką cyfrową utworów powódki bez jej zgody i wprowadzenie do obrotu płyt CD i kaset magnetofonowych stanowiło naruszenie praw majątkowych powódki do artystycznych wykonania.

Według Sądu Okręgowego roszczenia pieniężne powódki są zawyżone ponieważ działalność, jaką wykonywała spółka „A.(...)” różniła się znacznie od działalności prowadzonej przez „P.(...)” między innymi, co do jakości płyt. Powódce należy się odszkodowanie odpowiadające wysokości tantiem, jakie otrzymałaby powódka, gdyby zawarła stosowną umowę ze spółką „A.(...)”. Kierując się treścią art. 322 k.p.c., Sąd Okręgowy wziął pod uwagę średnie (5 zł płyta CD i 4,5 zł kaseeta) ceny uzyskiwane przez tę spółkę ze sprzedaży 20.000 płyt i 1.200 kaset oraz 18% (na podstawie umowy z 19 kwietnia 1999 r.) wskaźnik dla wyliczenia tantiem należnych wykonawcom i na tej podstawie wyliczył odszkodowanie należne powódce na kwotę 18.972 złotych, które zastało zasądzone od „P.(...)” na podstawie art. 471 k.c.

Na podstawie art. 79 ust. 1 u.p.a.p.p. Sąd Okręgowy zasądził od pozwanej spółki „A.(...)” dwukrotność wyliczonej sumy uznając, że problemy interpretacyjne związane z wymienioną ustawą nie pozwalają przypisać tej Spółce zawnionego działania na szkodę powódki.

Orzeczenie Sądu Okręgowego zaskarżyła wyłącznie powódka kwestionując wysokość zasądzonych świadczenia. Wyrokiem z dnia 21 czerwca 2007 r. Sąd Apelacyjny oddalił tę apelację prostując jednocześnie oznaczenie pozwanego Przedsiębiorstwa Państwowego P.(...), które w toku postępowania uległo przekształceniu w spółkę handlową pod firmą „P.(...)” Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego wysokość wynagrodzenia należnego na podstawie art. 79 ust. 1 w związku z art. 101 u.p.a.p.p. od spółki „A.(...)” oraz wysokość odszkodowania należnego na podstawie art. 471 k.p.c. od spółki „P.(...)”, zostały ustalone prawidłowo. W przypadku naruszenia autorskich praw majątkowych przepis art. 79 ust. 1 wymienionej ustawy daje twórcy prawo domagania się stosownego

wynagrodzenia w podwójnej bądź potrójnej wysokości a jest to, jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 25 marca 2004 r. (sygn. akt II CK 90/03, OSNC 2005/4/66) takie wynagrodzenie, jakie otrzymałby autor, gdyby osoba, która naruszyła jego prawa majątkowe, zawarła z nim umowę o korzystanie z utworu w zakresie dokonanego naruszenia. Ciężar wykazania tych okoliczności spoczywał na powódce, która bezpodstawnie odwoływała się do umowy zawartej z „P.(...)”. Nie można bowiem pominąć rodzaju i skali prowadzonej działalności przez ten podmiot w porównaniu z działalnością spółki „A.(...)”. Dlatego, zdaniem Sądu Apelacyjnego, właściwe było odniesienie się do okoliczności leżących po stronie naruszydiciela praw autorskich powódki a zwłaszcza cen uzyskiwanych przez spółkę „A.(...)” ze sprzedaży nośników utworów. Stosowne wynagrodzenie musi być ustalane przy uwzględnieniu hipotetycznej sytuacji, gdyby doszło do zawarcia umowy powódki i spółki „A.(...)” i dlatego nie można stosować stawki, która satysfakcjonowałaby jedynie twórcę, bez uwzględnienia interesów drugiej strony. Sąd Apelacyjny zgodził się ze stanowiskiem Sądu pierwszej instancji, że brak jest podstaw do przypisania spółce „A.(...)” zawinonego naruszenia praw majątkowych powódki do artystycznych wykonawstw, co usprawiedliwiałoby zasądzenie wynagrodzenia w potrójnej wysokości.

Powódka wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego. Wbrew zawartemu w skardze stwierdzeniu, wyrok Sądu Apelacyjnego został zaskarżony w całości. Powódka zarzuciła naruszenie zarówno prawa materialnego jak i przepisów postępowania. Do naruszenie art. 79 ust. 1 w związku z art. 101 u.p.a.p.p. a także art. 322 k.p.c. miało dojść przez ich niewłaściwą wykładnię i zastosowanie. Kolejny wymieniony we wstępnej części skargi art. 386 § 6 k.p.c. został według skarżącej niewłaściwie zastosowany. Z uzasadnienia skargi kasacyjnej wynika, że Sąd Apelacyjny błędnie przyjął za podstawę wynagrodzenia ceny jednostkowe sprzedaży stosowane przez pozwaną spółkę „A.(...)” uznając, że wyprodukowane przez tę spółkę płyty i kasety były niższej jakości. Stosowne wynagrodzenie powinno bowiem zależeć od woli autora (wykonawcy), który nie ma żadnego obowiązku godzenia się na przedsięwzięcie ekonomiczne pozostające w sprzeczność z partykularnym interesem twórcy i jego prawami. Jako pozbawioną podstaw ocenił skarżący ekskulpację pozwanego związaną z interpretowaniem prawa autorskiego. Przewidziane w art. 386 § 6 związanie oceną prawną sądu drugiej instancji miało zostać naruszone przez nieuwzględnienie naruszenia art. 2 ust. 2 i 4 ustawy z dnia 9 czerwca 2000 r. o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. Nr 53, poz. 637).

Na tych podstawach powódka wniosła o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i uwzględnienie powództwa o zasądzenie od pozwanych dalszych 190.284 zł ewentualnie o uchylenie wyroku oddalającego apelację i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Powódka w toku postępowania w pierwszej instancji jednoznacznie określiła podstawę swojego roszczenia. Art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b u.p.a.p.p. stanowi podstawę alternatywnego – obok odszkodowania na ogólnych zasadach z art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. a tej ustawy – sposobu naprawienia szkody z tytułu naruszenia autorskich praw majątkowych. Dokonanie przez powódkę wyboru tej podstawy prawnej uprawnia do uzyskania świadczenia, które odpowiada wynagrodzeniu, jakie w chwili dochodzenia roszczenia byłoby należne tytułem udzielenia przez uprawnionego zgody na korzystanie z utworu.

Zgodnie z utrwalonym w orzecznictwie Sądu Najwyższego stanowiskiem, stosowne wynagrodzenie w rozumieniu tej normy prawnej, to wynagrodzenie, jakie otrzymałby wykonawca, gdyby osoba, która naruszyła jego autorskie prawa majątkowe, zawarła z nim umowę o korzystanie z utworu w zakresie dokonanego naruszenia (poza cytowanym w pisemnych motywach wyrokiem z dnia 25 marca 2004 r., patrz wyrok z dnia 29 listopada 2006 r., sygn. akt II CSK 245/06, niepubl. a także wyrok z dnia 13 grudnia 2007 r., sygn. akt I CSK 321/07, niepubl.).

Wyrządzona szkoda może być w ten sposób naprawiona przez zapłatę sumy pieniężnej odpowiadającej dwukrotności, a w przypadku, gdy naruszenie jest zawinione, trzykrotności wynagrodzenia. Wszystkie przesłanki warunkujące wypłatę wynagrodzenia na podstawie art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b u.p.a.p.p., zgodnie z zasadą z art. 6 k.c., musi wykazać osoba, która dochodzi tego świadczenia. Musi zatem wykazać: bezprawność zachowania osoby wkraczającej w sferę majątkowych praw autorskich powoda, szkodę i jej wysokość odpowiadającą wynagrodzeniu ustalonymu w opisany wyżej sposób a także zawinienie sprawcy, niezbędne do przyznania wynagrodzenia w potrójnej wysokości.

Wobec częściowego uwzględnienia powództwa i prawomocnego zakończenia postępowania w tym zakresie (patrz wyrok Sądu Najwyższego) i związania oceną co do przysługiwania roszczenia na podstawie art. 79 ust. 1 pkt 3 lit b u.p.a.p.p. należy przyjąć, że doszło do naruszenia praw autorskich powódki. Aktualne pozostaje jedynie spełnienie pozostałych przesłanek odpowiedzialności pozwanej spółki „A.(...)” i

powiązanej z nią odpowiedzialności kontraktowej „P.(...)”. Powódka nie wywiązała się należycie z obowiązku wykazania tych okoliczności, które miałyby wpływ na wysokość należnego wynagrodzenia. Jest to wyłącznie kwestia ustaleń faktycznych, które sąd mógł poczynić na podstawie dowodów zaoferowanych przez strony i odpowiedzi na pytanie, czy na ich podstawie było możliwe przyznanie jeszcze wyższego świadczenia.

Jak wskazano wyżej, wynagrodzenie wykonawcy uzależnione jest od wyniku hipotetycznego założenia legalnego zachowania pozwanej spółki „A.(...)”, działającej za zgodą powódki. Jedyne dane, jakimi w tym zakresie dysponowały Sądy obu instancji pochodziły od pozwanej spółki i to z okresu wprowadzenia przez nią do obrotu płyt i kaset. Dowody te zostały ocenione jako wiarygodne. Powódka składała natomiast wnioski dowodowe oderwane od konkretnej, indywidualizowanej sytuacji, które chociaż dotyczyły współpracy powódki z współpozwanym Przedsiębiorstwem Państwowym „P.(...)”, nie uwzględniały rozmiarów działalności prowadzonej przez spółkę, sposobu wprowadzenia do obrotu płyt i kaset oraz ustalonej przez Sąd gorszej jakości wydawanych płyt i kaset. Ten sposób ustalenia stosownego wynagrodzenia dla wykonawcy, powiązany wyłącznie z zachowaniem podmiotu naruszającego jego prawa autorskie, odpowiada treści art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b u.p.a.p.p. Należy ponadto podnieść, że roszczenie powódki stanowi także alternatywę dla żądania zwrotu korzyści przez naruszającego cudze prawa autorskie, a to potwierdza konieczność rozpatrywania wysokości należnego wynagrodzenia w odniesieniu do konkretnego naruszcyciela.

Powódka nie wykazała też zawinienia po stronie pozwanej spółki „A.(...)”, od którego zależy przyznanie potrójnego wynagrodzenia. W tym zakresie nie wystarczy stwierdzenie bezprawności po stronie osoby, która narusza cudze prawa autorskie. Nie ma też uzasadnionych podstaw do założenia zawinionego zachowania tej osoby zwłaszcza jeśli uwzględni się – nieuprawnione, jak się później okazało - występowanie w imieniu powódki przez Przedsiębiorstwo Państwowe „P.(...)”.

Z tych wszystkich względów nie można podzielić zawartych w skardze kasacyjnej zarzutów dotyczących zaniżenia wynagrodzenia należnego na podstawie art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b u.p.a.p.p. także w związku z niewłaściwym zastosowaniem art. 322 k.p.c.

Celowe jest jednocześnie podkreślenie, iż co do zasady wysokość tego wynagrodzenia ustala się według stanu z chwili zamknięcia rozprawy (art. 316 § 1 k.p.c. (patrz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 września 2004 r., sygn. akt III CK 366/03, OSNC 2005/7-8/141). W rozpatrywanej sprawie Sądy obu instancji uwzględniły wprawdzie stan z chwili dokonania naruszenia praw autorskich powódki, ale

wynagrodzenie zostało zasądzone z odsetkami ustawowymi liczonymi od dnia 22 lipca 2001 r., co przy trafnie eksponowanej w judykaturze i piśmiennictwie waloryzacyjnej funkcji odsetek łagodzi skutki ewentualnej zmiany stosunków do chwili wyrokowania. Ostatecznie należy jeszcze raz powtórzyć, iż strona powodowa, wbrew obowiązkowi wynikającemu z art. 6 k.c. nie wykazała, że nastąpiła zmiana wysokości jej wynagrodzenia liczonego jako określona część ceny sprzedaży płyt CD i kaset magnetofonowych.

Nie doszło także do naruszenia wymienionego w skardze kasacyjnej art. 386 § 6 k.p.c. przez jego błędne zastosowanie. Jak należy wnosić na podstawie uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, uchybienie Sądu drugiej instancji miało polegać na wyłączeniu odpowiedzialności z tytułu naruszenia przepisów art. 2 ust. 2 i 4 ustawy nowelizującej ustawę o prawach autorskich i prawach pokrewnych (Dz. U. Nr 53, poz. 637). Dla odparcia tego zarzutu wystarczy wskazać, że podstawą zasądzenia wynagrodzenia było stwierdzenie bezprawnego naruszenia praw autorskich powódki a o wysokości tego świadczenia zadecydowały ustalenia poczynione na podstawie dowodów, które przedstawiły wiodące spór strony.

Powódka zaskarżyła w całości wyrok Sądu drugiej instancji, który obejmował dwóch pozwanych. Pomimo to w skardze kasacyjnej nie wskazano żadnego zarzutu, który odnosiłby się bezpośrednio do podstawy i zakresu odpowiedzialności pozwanego Przedsiębiorstwa Państwowego „P.(...)” w W. następnie przekształconego w spółkę „P.(...)” Spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W.

Z tych wszystkich względów Sąd Najwyższy oddalił skargę kasacyjną powódki na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.